

posse domari hanc passionem, nisi vim sibi inferret, reddit ad monasterium. Ita Spec. Exempl.

338. Q. I. Quid agendum Confessario, si poenitens in genere dicat; Iratus fui. R. Inquirendum an vehementius tantum exarserit, an vindicare se intenderit. *Si primum:* leviter tantum peccasse plerunque censetur, nisi forte scandalum grave, aut alia circumstantia aggravasset, imo si moderamen non excessit indignatio, vel si fuerit motus primo-primus, plane a peccato excusatur. *Si secundum:* inquirendum an vindicta intenta gravis fuerit, vel levis: item an haec intentio fuerit ex plena deliberatione, aut tantum semiplena; dein an subsecutae sint deliberatae, vel indeliberae blasphemiae, maledictiones, imprecations etc. Sic gravitas, vel letitas irae facile dignoscetur. Porro injusta vindicta censetur 1. Si appetatur alicui poena, qui malum non egit. 2. Si major poena delicto. 3. Si sine debito ordine juris. 4. Si absque debito fine, qui est ad bonum tuerendum et malum puniendum. 5. Si absque debito modo, v. g. maledicendo etc.

339. Q. II. Quaenam sint remedia contra iram. R. 1. Perpendat iracundus: si Deus ex justissimis causis de nostris peccatis justam vindictam vellet sumere, quot poenas gravissimas quotidie deberemus sustinere. 2. Perpendat mala corporis ex ira provenientia: sanitati enim nihil aequo nocet, ac ira. Hinc Jobi 5. *Virum stultum interficit iracundia.* Item Eccl. 30. *Zelus et iracundia minuent dies.* 3. Mala animae propter plurima peccata ex ira provenientia: *Qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.* Eccl. 30. 4. Poenas: *Qui irascitur fratri suo, reus erit Iudicio,* ait Christus Matth. 5. Denique quotidie efficaciter proponat imitari Christum, qui Matth. 11. ait, *Discite a me, qui mitis sum et humilis corde.* Mature hanc passionem suam compescere studeat: recte ait s. Basil. *Quando semel irae perturbatio mentem praecepit imperium animae sumpserit, hominem penitus in feram convertit, nec hominem, qui rationis sit compos, esse sinit.* Dum motum irae sentit, ad aliud objectum se convertat, nec unquam in irae aestu puniat: praestat etiam sibi ipsi poenam injungere, quoties delinquitur ex ira; hoc medio Ausonius Poeta iram suppressit, ut ipse fatetur:

*Irasci promptus properavi condere motum,
Atque mihi poenas pro levitate dedi.*

De Acedia.

340. Resol. VI. Acedia generice est *taedium animi.* Juxta S. Th. 2. 2. q. 35. a. 2. duplice potest spectari. 1. Pro taedio et tristitia de bonis spiritualibus ac divinis v. g. amicitia Dei, vita aeterna, et mediis ad eam consequendam necessariis, propter difficultatem in iis acquirendis, vel conservandis. Hoc modo, si acedia deliberata sit, est peccatum mortale; quia sic directe homo se avertit a Deo, tanquam ab ultimo fine. 2. Acedia sumitur pro fastidio et tempore animi in exercitio virtutum, quibus labor et arduitas sunt conjuncta; sic intellecta est peccatum veniale, nisi omittantur actus virtutum graviter praecepsi v. g. auditio missae die festo, recitatio breviarii etc. Acediae mali partus sunt, amaritudo, nausea, odium rerum spiritualium, torpor in servitio divino, negligens praeparatio ad suscipienda et administranda sacramenta, otium, pusillanimitas, evagatio mentis sub oratione ad illicita, aversio a verbo Dei, et eorum, qui salutaria monent, odium Dei, taedium vitae, desperatio etc.

CASUS De Acedia.

Automarus se accusat 1. *quod, cum nuper aegrotus esset, grave taedium habuerit ad recitandam etiam unicam orationem dominicam.* 2. *Quod sanus saepe distractus fuerit in precibus.* 3. *Quod aliquoties grave taedium habuerit circa aeternam beatitudinem consequendam.* 4. *Quod saepe tristetur, se baptizatum esse et Christum agnoverisse.*

341. Q. I. An et quomodo in singulis peccaverit Automarus R. Ad 1. Res nimis nota est, quomodo praesente morbo homo sit naturaliter indispositus ad orationem cum gusto et solatio persolvendam; adeoque taedium hoc non est peccaminosum, si tamen conetur aegrotus vincere taedium, quantum potest, et non negligat absolute necessaria. Ad 2. Distractiones in precibus involuntariae culpa carent, voluntariae per se sunt veniale peccatum, nisi ita immodicae sint, ut propter eas non satisfiat pracepto graviter obliganti, v. g. audiendi missam etc. Ad 3. Si taedium ad finem ultimum sit in efficax cum voluntate adimplendi omnia pracepta, est tantum veniale, imo si stante etiam taedio homo praestet id, quod cum gratia divina praestare potest, occasio majoris meriti est. Ad 4. Si deliberate illi tristitiae inhaeserit, peccavit graviter, quia fuisse gravis contemptus Christi Salvatoris, et medii necessarii ad salutem: vide Sporer l. c. n. 71. ubi addit quod acedia causans omissionem operis graviter pracepti, vel negligentem executionem, constitutat unum peccatum cum ipsa omissione, vel negligentem executionem, quam sufficit, in confessione exprimere; tunc autem speciale peccatum foret, si actus omitteretur, quia ad Dei cultum spectat, et quidem ex displicentia voluntaria gratiae et gloriae.

342. Q. II. Quae sint remedia contra acediā. R. Sciat tepidus et acediae deditus, quod tam ingratus Deo sit, quam homini cibus brevi evomendus. Juxta illud Apoc. 3. *Utinam frigidus essem, aut calidus; sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te emovere ex ore meo.* 2. Recogitet, quantum laborem impendat pro bono corporis: ecce non majorem fervorem pro bono animae? 3. Perpendat innumera beneficia a Deo praestita, quae exigunt gratitudinem non tepidam, sed condignam. 4. Homo servum torpem, otiosum, negligentem, indignum reputat pane, et aqua; nonne et tu torpens ac tepidus servus Dei es? 5. Consideret acediae deditus fervorem plurimorum Christianorum, et imitetur eorum exemplum.

TRACTATUS III.

DE PRAECEPTIS DECALOGI.

CAPUT I. De Primo Praecepto.

Pleraque praecpta Decalogi quoad sonum litteralem videntur quidem esse negativa tantum, sive prohibitiva; reipsa tamen singula sunt etiam affirmativa, sive aliquid praecipientia. Praecpta primae tabulae h. e. tria prima continent ea, quae ad charitatem Dei, secundae autem h. e. reliqua septem continent illa, quae ad charitatem proximi pertinent. In primo hoc capite agemus de primo praecpte. *Ego sum Dominus Deus tuus: Non habebis Deos alienos coram me: Non facies tibi sculptile, ut adores illud.* Exodi 20. Hoc praecptum, ut affirmativum est, praecipit actus religionis, quae est *virtus moralis, qua interior et exterior cultus Deo exhibetur propter infinitam ejus excellentiam:* directe Deus colitur

per fidem, spem et charitatem; prout vero est negativum, prohibet actus religioni oppositos, de quibus nunc agendum.

ARTICULUS I. De Fide, Spe, et Charitate.

§. I. Principia generalia de Obligatione credendi.

343. Nota I. Fides in genere est assensus praestitus propter auctoritatem loquentis; si sit propter auctoritatem dicentis Dei, dicitur *fides divina*; si *naturalis*, in quam non influit habitus, vel aliud principium supernaturale: alia *supernaturalis*, in quam influit aliquod principium supernaturale. Fides divina supernaturalis, de qua hic solum agimus, iterum dividitur in habitualis, et actualem. *Habitualis* communiter definitur donum Dei (*Juxta Apost. ad Ephes. 2. v. 8.*) ac lumen, quo illustratus homo firmiter assentitur omnibus, quae Deus revelavit, sive scripta illa sint, sive non sint; ex quo eruitur, quod *objectum materiale fidei* sint omnia et sola a Deo revelata sive per scripturam, sive per traditionem: duplex enim est verbum Dei, *scriptum* et *traditum*: nam veritates a Deo revelatae partim continentur in libris scriptis tum veteris tum novi Testamenti, partim *sine scripto in Traditionibus*, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis, *Spiritu S. dictante*, quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt, ait Trid. sess. 4. in Decret. de Can. Script. *Objectum formale fidei* est auctoritas Dei in cognoscendo, et loquendo; Deus enim per infinitam sapientiam suam omnia cognoscit, ut sunt in se, ideoque falli nequit; per veracitatem autem suam necessario loquitur et manifestat, sicut cognoscit, ideoque nec fallere potest: ergo propter utramque perfectionem dignus est Deus firmissimo assensu. Alias a Theologis fides *habitualis* definitur: *Habitualis* est habitus infusus, sive virtus supernaturalis habilitans et adjuvans intellectum ad firmiter credendum omnia a Deo revelata propter infallibilem Dei revelantis auctoritatem. *Actualis* est assensus firmus et certus, quo intellectus lumine supernaturali illustratus actualiter assentitur uni, aut omnibus mysteriis a Deo revelatis propter infallibilem Dei revelantis auctoritatem.

344. II. Fides actualis alia est *Explicita*, quando aliquod mysterium in particulari in se ipso, et propriis terminis significatum creditur, v. g. quod Deus sit trinus in Personis: alia *Implicita*, quando aliquod objectum revelatum creditur non in se ipso, et propriis terminis cognitum, sed in alio, in quo implicite continetur, v. g. qui credit, quidquid Deus revelavit, vel quidquid credit Ecclesia Catholica, is credit implicite mysterium Trinitatis, quia inter veritates a Deo revelatas, quas credit Ecclesia, continetur. Porro duobus modis dicitur aliquid esse necessarium ad salutem. 1. *Necessitate medii*, sine quo homo nullo modo salvari potest, etiamsi sine ulla propria culpa tali medio careat. Taliter necessaria alia sunt ad credendum, alia ad agendum, de quibus infra. 2. *Necessarium praecepti*, quod quidem homo ex pracepto tenetur scire, aut exequi, si tamen ex ignorantia inculpabili, vel impossibilitate nesciat, aut omittat, adhuc salvari potest. Sic necessaria est restitutio rei alienae, quam si culpabiliter negligas, salvus non eris; si vero ex impotenti non restitutas, volens, si posses, adhuc potes salvari. *Babenst.* t. 5. d. 1. n. 2. cum comm.

345. Principium I. 1. *Fides habitualis omnibus tam infantibus, quam adultis necessaria est ad salutem necessitate medii.* 2. *Fides actualis supernaturalis adultis pariter necessaria est absolute, sive necessitate medii ad justificationem, et salutem.* Prob. prima pars. *Hebr. 11.* absolute ait s. Paulus: *Sine fide impossibile est placere Deo:* infantes autem habere ne-

queunt fidem actualem: ergo, ut placeant Deo, debent necessario habere fidem habitualem. *Confirm.* ex Trid. sess. 6. c. 7. de Justif. ubi baptismus dicitur *Sacramentum fidei, sine quo nulli unquam contingit, justificatio.* *Prob.* 2. pars ex illo *Marci ult.*: *Qui non crediderit, condemnabitur.* *Confirm.* ex Trid. sess. 6. c. 8. *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, et radix omnis justificationis* etc. Opposita sententia damnata est ab *Innoc. XI.* per propos. 16., item ab *Alex. VII.* per propos. 1. *Ratio insuper est;* quia Deus juxta modernum ordinem adultos non justificat, nisi per proprios actus tendant in ipsum tanquam finem ultimum: atqui tendere non possunt sine actu interno fidei, et quidem supernaturalis: naturalis enim non sufficit, ut patet ex propos. 23. ab *Innoc. XI.* damnata. *Ratio damn.* est, quia actus naturalis non est proportionatus justificationi; atqui fides ex testimonio creaturarum est actus naturalis. ergo.

Porro ad actum fidei supernaturalis et meritorum requiritur 1. *Ex parte intellectus* notitia mysteriorum, et Spiritus S. illustratio (juxta illud *Joan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*) qua incipiat requirere, vel cognoscere motiva credibilitatis, quibus moraliter certo, et evidenter persuadeatur, quod hoc vel illud objectum revera sit revelatum, ideoque possit ac debeat credi assensu firmissimo, et hoc vocatur *judicium credenditatis* propter revelationem divinam. Quod autem non sufficiat cognitio probabilis revelationis, sed requiratur certa, patet ex propos. 21. ab *Innoc. XI.* damn. Requiritur etiam cognitio auctoritatis sive infallibilitatis Dei in loquendo. 2. *Ex parte voluntatis* requiritur pia affectio sive voluntas submittendi intellectum suum in re quantumcumque obscura auctoritati Dei dicentis juxta illud. 2. *Cor. 10. v. 5. In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Ab hac voluntate fides divina dicitur libera, et meritoria; haec voluntas efficere potest, ut assensus intellectus sit firmior, quam mereantur motiva credibilitatis, ut constat ex propos. 19. ab *Innoc. XI.* damn. *Ratio* est; quia fides habet omnimodam certitudinem, adeoque majorem, quam ullus assensus naturalis; atqui non haberet, si eam tantum haberet a pondere rationum; objecta enim fidei non sunt evidenta: ergo eam a pondere rationum non accipit: ergo voluntas potest efficere, ut assensus sit magis firmus. Hinc etiam non potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalis, ut iterum patet ex propos. 20. ab *Innoc. XI.* damn. tum quia actus fidei non potest subesse falsitas, tum quia nequit repudiari Dei testimonium, denique quia ut actus fidei sit supernaturalis, debet mysterium fidei esse evidenter credibile, nec sufficit sola probabilitas, quod Deus sit locutus; atqui posita evidencia, quod Deus sit locutus, non potest esse probabile, quod Deus non sit locutus: ergo actus fidei prudenter non potest repudiari. Denique sequitur ipse actus fidei. Ad judicium autem credibilitatis, et credenditatis maxime movet auctoritas Ecclesiae Catholicae, quantum ei convenient, et quidem soli, notae verae Ecclesiae, scil. quod sit *Una, Sancta, Catholica et Apostolica.*

„Q. 1. Quid sit actum aliquem fidei supernaturalis elicere.

„R. Nihil esse aliud, quam libere intellectum applicare ad firmiter assentiendum alicui veritati a Deo revelatae, et per Ecclesiam nobis propositae: quia veritas illa est a Deo revelata, et ut talis ab Ecclesia proposita.

„Unde patet, ad actum fidei supernaturalis quinque requiri conditiones quarum si vel una deficiat, deficit etiam fides: 1. est, ut actus sit liberatus, et a libera voluntatis electione procedat, quod illi cum aliis virtutum actibus commune est. 2. Ut habeat pro objecto veritatem ali-

„quam a Deo revelatam sive per Scripturam S., sive per traditionem diuinam. 3. Ut intellectus assentiatur veritati a Deo revelatae, propter infallibilem Dei revelantis auctoritatem; si enim id faciat ob aliquam rationem credibilitatis, non amplius actum fidei elicit; cum fides sola Dei revelantis auctoritate, non vero ulla ratione innitatur. 4. Ut firmiter et seclusa omni dubitatione assentiatur, alias assensus ille non amplius innititur revelatione divina; vel si innitatur, gravissimam injuriam Deo infert, cuius veritatem et infallibilitatem hoc pacto in dubium revocat. 5. Denique conditio est, ut veritas a Deo revelata, per Ecclesiam credenda proponatur; cuius conditionis defectu fides haereticorum non est vera fides supernaturalis, quia veritates quas credunt, non ab Ecclesia, sed a sensu proprio et particulari iudicio credendas accipiunt: et non tantum ex hoc capite deficit illorum fides, sed etiam ex eo, quod (ut docet s. Thomas) qui vel in uno articulo a fide deficit, totam fidem amittit: unde etiam si haeretici plurima Religionis Christianae mysteria credere videantur, illa tamen non fide supernaturali et divina, sed fide tantum et opinione humana credunt.

„Addunt aliqui et sextam conditionem, scilicet, ut assensus fidei referatur in Deum, tanquam finem ultimum, et hoc quidem verum est, si de fide viva et per charitatem formata sermo sit, cuius omnes actus saltem virtualiter ab ipsa charitate informante, in Deum referuntur: verum proprie loquendo tales actus potius actus charitatis, quam fidei vocari debent; unde s. Augustinus Serm. 181. *de verbis Domini*, loquens de fide illa per charitatem formata, dicit, quod *credere in Deum* est Deum diligere, et Serm. 6. hanc inter peccatorem et justum ponit differentiam, *quod peccator quidem credit Christo, et credit Christum*, sed non credit *in Christum*; hoc enim sine charitate qua privatus est, facere non potest, ac proinde credere in Christum solius justi proprium est.

„Q. 2. Quae sint motiva credibilitatis pro fide Catholico-Romana, quae fidei regula et resolutio.

„Nota 1. Per Ecclesiam hic intelligitur coetus fidelium in una vera religione Deum colentium, ex quibus fit corpus mysticum constans capite suo et membris; auctoritas hujus est duplex: una humana, quae fundatur in pietate, sapientia, prudentia eorum, qui jam a tot saeculis corpus Ecclesiae constituerunt, item in sanctitate, doctrina, constantia Martyrum et Confessorum, alisque id generis argumentis: alia est quasi divina fundata in speciali Spiritus Sancti assistentia, qua Ecclesia regitur circa res fidei juxta illud Matth. 25. v. 16. *Portae Inferi non praevalebunt adversus eam*. Prior auctoritas est quidem maxima in genere suo, attamen absolute fallibilis, non enim repugnat ex natura rei in rebus adeo obscuris, ut sunt aliqua fidei mysteria, etiam virorum illorum coetum in errorem labi; altera est plane infallibilis ob specialem assistentiam Spiritus Sancti.

„Nota 2. Ecclesia vera debet esse visibilis et infallibilis in rebus fidei et morum, et habere caput visible; nam jubemur eam ingredi et illi obediere Marci ult. Matth. 15. Sed haec quomodo fient, si non habeat Notas, quibus cognoscatur? Deinde dicitur 1. Tim. 3. v. 16. *Columna et firmamentum veritatis*, et Matth. 16. *Portae inferi non praevalebunt adversus eam*, quae vera non essent, si posset errare in rebus fidei et morum.

„Nota 3. Ecclesia quoad haec est infallibilis non tantum in Concilio generali legitime congregato et auctoritate Pontificis confirmato, quia hoc repraesentat totam Ecclesiam, nec possibile est omnes fideles convenire, sed etiam in suo capite, hoc est, Papa loquente ex cathedra; quia ortis controversiis non possunt semper Concilia convocari. Loquitur

„autem Papa ex cathedra, quando ut caput et doctor universalis Ecclesiae aliquid tanquam fide divina credendum, aut velut honestum vel in honestum definit toti Ecclesiae; sic enim loquenti promissa est assistentia Spiritus Sancti, ut oves sibi commissas salutari doctrina pascat et ducat ad salutem.

„R. 1. Motiva credibilitatis pro fide et Ecclesia Catholica sunt: 1. Religionis nostrae antiquitas ejusque stabilitas, quam nec Barbarorum rabbies, nec tota Daemonum machina potuit everttere. 2. Multitudo miraculorum direkte in confirmationem fidei patratorum. 3. Modus mirabilis, quo propagata est, licet contraria inclinationi naturali doceret. Denique 4. Vaticinia, non solum Prophetarum, sed et Sybillarum impleta. Huc faciunt quatuor supra memoratae Notae verae Ecclesiae, nimirum quod sit Una, Sancta, Catholica et Apostolica. 1. consistit in unitate sive consensu fidelium in credendis mysteriis, cui non obstant controversiae theologicae in materiis fidem non concernentibus, aut circa propositiones ab Ecclesia nondum definitas, aut circa caeremonias tantum aut ritus accidentales: 2. in sanctitate vitae hominum secundum instituta Ecclesiae viventium, ac puritate doctrinae, quae nil iniquum in materia fidei aut morum continet: 3. in extensione ad omnes fere mundi regiones et gentes: 4. in conformitate doctrinae cum doctrina Apostolorum et continua successione Episcoporum. Has quatuor notas convenire Ecclesiae Romano-Catholicae et quidem soli patet evidenter facti, et evidenter demonstrant Controversiae.

„Coroll. Cum Catholico satis instructo non possit esse ratio prudens dubitandi, non licet ipsi dubitare de veritate suae Religionis, aut ullo fidei articulo; contrarium per se est de haeretico.

„P. 2. Regula fidei infallibilis et in multis sufficiens est sacra Scriptura, sive verbum Dei scriptum, quia multa fidei mysteria satis clare exprimit; sed necessaria quoque est traditio divina, quia multa credimus et nobiscum credunt haeretici, quae in Scriptura non continentur, v. g. Symbolum fidei esse Apostolicum, libros aliquos esse canonicos sive dictatos a Spiritu Sancto, alios non; de his ait Apostolus 2. Thess. 2. v. 14. State et tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram. Insuper necessarius est controversiarum fidei judex animatus, qui est Ecclesia; ut enim fidelis infallibiliter credat quae continentur in vera scriptura et traditione, debet cognoscere, quae sit vera scriptura, quae vera traditio, et quis legitimus utriusque sensus; illa enim duo sunt obscura et controversa, nunquam ex Scriptura poterit haereticus probare se habere veram Scripturam, nihil esse credendum, nisi quod in Scriptura continetur etc. Spiritus autem privatus, quem fingunt sibi haeretici, est incertus, sibi ipsi contrarius, ut constat in ipsis haereticis sibi invicem contrariis. Interim Ecclesia non habet novas revelationes, sed tantum proponit et exponit verum Scripturae sensum.

„R. 3. Resolutio fidei sine circulo vitiioso fit hoc vel simili modo: credo v. g. incarnationem, quia Deus, qui nec falli potest, nec fallere, dixit. Interrogatus: unde habeam Deum id revelasse: respondeo: ex Scriptura, quam mihi demonstrat Ecclesiae auctoritas, quae ob assistentiam Spiritus Sancti errare non potest. Ubi vides Scripturam et applicationem Ecclesiae se habere per modum conditionis sine qua non. Si denique interrogetur: cur credam Ecclesiam Romanam esse veram Ecclesiam, et non potius Synagogam Satanae? Respondeo id evidenter colligi ex notis verae Ecclesiae, alisque signis credibilitatis, quae evidenter ei soli convenient: hinc dum s. Augustinus ait: Evangelio non crederem,

„nisi me Ecclesiae Catholicae moveret auctoritas, vult auctoritatem Ecclesiae esse conditionem, sine qua non cognosceret, certo Evangelium sibi propositum esse revera Evangelium Christi. Unde licet quoad propositionem credendorum fides resolvatur in auctoritate Ecclesiae, ut regulam fidei et conditionem applicativam; quoad assensum tamen fit in solam auctoritatem Dei ut motivum formale assentiendi.

Coroll. Non possum credere fide divina Christum esse praesentem „sub hac numero hostia a me consecrata, quia non possum esse certus de valore ordinationis, ergo nec de valida consecratione; ergo nec elicere actum fidei de Christi praesentia super omnia certissimum; quia tamen de hoc prudenter dubitare non possum, teneor absolute eam adorare, sicut teneor absolute venerari eum, de quo prudenter dubitare non possum, quin sit meus parens. Igitur absolute credo Christum esse sub omni hostia consecrata, et conditionate sub hac, si sit rite consecrata.“

346. Princ. II. *Fides explicita Dei ut existentis et ut remuneratoris omnibus ratione utentibus necessaria est necessitate medii.* Prob. ex Hebr. c. 11. v. 6. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquietibus se remunerator sit.* Confirm. ex propos. 22. ab Innoc. XI. damnata. Ratio ulterior est, quia sine tali fide homo adultus non potest se congrue disponere per spem et charitatem ad justificationem, ad quam tamen necessario se debet disponere juxta Trid. sess. 6. c. 7. et 8. Juxta probabilem quidem, ut ait Laym. l. c. cum Soto, Vega, Sa, et aliis explicata fides de SS. Trinitate, et Incarnatione Christi neque post promulgationem Evangelii necessaria est absolute, sive necessitate medi, eo quod tanta necessitas nec ex natura rei, nec ex Scriptura, aut PP. traditione ostendi possit; nihilominus contraria sententia Gabrielis, Lodov. Molina, Becani, Pontas V. *Fides Sanch.* in Decal. L. 2. c. 2. n. 8. et 10. in praxi tenenda est, hoc ipso quod quaestio sit de necessariis ad salutem necessitate medi. Ideoque in catechesi praestat docere absolute necessariam esse cognitionem mysterii Trinitatis, et Incarnationis Christi, item eorum, quae latent in his mysteriis, a Deo omnia fuisse ex nihilo producta, omnia ab eo regi, Deum esse remuneratorem bonorum non tantum in hac vita, sed potissimum in altera, eum esse judicem justissimum et vindicem malorum, animam hominis esse immortalem, et gratiam Dei esse necessaria ad salutem consequendam: quae 7. puncta sequenti versu comprehenduntur; *Facta, Regit, Judex, Mens immortalis, Opemque, Tres, Caro.* Hanc fidem explicitam circa necessaria necessitate medi et praecepti praepromis in catechismis et concionibus exponendam monet Bened. XIV. Tom. I. Bull. in Constit. quae incipit: *Etsi minime.* Frequenter etiam inculcanda sunt mysteria vitae, passionis, ac mortis Christi; item effectus passionis ac mortis, scil. quod Christus dederit redemptionem semetipsum pro omnibus, 1. Tim. c. 2. v. 6. item 1. Joan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro toto mundi.* Ideoque falsum est, quod Christus semetipsum dederit oblationem Deo, pro omnibus et solis fidelibus, ut patet ex propos. 4. ab Alex. VIII. damnata. Falsum quoque est, quod Pagani, Judaei, haeretici, aliquie hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum, ita ut illis sit voluntas nuda et inermis, sine omni gratia sufficienti, ut patet ex propos. 5. ab eod. damn. Salvator enim noster *omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.* 1. Tim. c. 2. v. 4. *Ipse est lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Joan. c. 1. v. 9. Illi autem soli non juvantur propria culpa Christi gratia, qui in se ipsis gratiae impedimentum praestant, ut ait S. Thom. c. 159. contra gentes.

347. Princ. III. *Necessitate praecepti tenentur adulti saltem quoad substantiam scire, et credere:* 1. Articulos fidei, qui continentur Symbolo Apostolorum. 2. Orationem Dominicam. 3. Decalogum, et praecepta Ecclesiae: 4. Septem Sacraenta, Baptismum quidem, Eucharistiam, et Poenitentiam primario, reliqua vero tunc saltem, quando suscipienda sunt. His addunt alii signum S. Crucis, ejusque formulam. Breviter haec comprehenduntur reliquo versu: *Credo, Pater, Mandans, Ecclesia, Septem.* Ratio est: quia Symbolum Apost. requiritur ad recte credendum, Oratio Dominicana ad recte sperandum, reliqua ad bonum faciendum, malum fugiendum. Confirm. Quilibet tenetur scire ea, quae pertinent ad statum et officium suum: atqui predicta pertinent ad officium hominis Christiani: ergo. Dixi, *saltē quoad substantiam*: tripliciter enim quis potest scire articulos fidei. 1. Secundum substantiam, h. e. secundum id, quod simpliciter significatur vocibus, v. g. si parvulus praecise sciat, quod sit unus Deus, et tres Personae. 2. Secundum modum, h. e. secundum explicationem mysterii, quae communiter habetur adjecta in catechismis, vel traditur in instructione, v. g. si catechumenus interrogetur, quare tres Personae non sint tres Dii, et respondeat: quia habent unam, eandemque naturam divinam. Item, si sciat probare mysterium ex Scriptura, vel aliunde. 3. Secundum difficultates vel controversias, quae circa articulos fidei solent occurtere, scil. si non tantum reddi possit sufficiens ratio credendorum, praesertim contra HH. sed etiam eorum objectiones apte possint solvi. Primo igitur modo adulti praesertim rudiores satisfaciunt pracepto; erroneam autem sententiam dicit Laym. l. c. 9., quae affirmat, hominibus rudibus satis esse, si praincipia ista fidei nostrae capita tantum implicite credant, credendo nimurum, quidquid credit s. mater Ecclesia. Parochi tamen, Curati, Confessarii, Concionatores secundo modo, imo Episcopi, Praelati, et Doctores etiam tertio modo illa scire tenentur; hi enim debent esse parati ad reddendam rationem fidei, quae est in subditis, eamque defendere contra HH. ut habetur 1. Petr. 3. v. 15. Illi enim tenentur rudes docere, eisque explicare articulos fidei, quod praestare non possunt, ut oportet, sine matuiore et clariore cognitione. Vide Trid. sess. 5. C. 2. et sess. 22. C. 2. Denique connitendum quidem omni modo, ut predicti articuli memoriae mandentur secundum ordinem verborum; gravis tamen obligatio probari non potest, ista sciendi et discendi eo ordine et verbis, quibus proponuntur, sed satis est, si quispiam interrogatus quoad substantiam recte respondeat. *Sanch.* l. c. c. 3. n. 16., *Babenst.* t. 5. d. 1. a. 1. n. 26.

348. Princ. IV. *Praeceptum fidei secundum actum internum prout est negativum pro omni tempore obligat, ne unquam dissentiamus interne, aut voluntarie dubitemus de ullo articulo fidei sufficienter proposito tanquam a Deo revelato;* quia id directe cederet in contemptum divinae auctoritatis, aut in dubium traheretur summa veracitas Dei in loquendo. Dixi, *de articulo sufficienter proposito*: assensus enim fidei supernaturalis non stat cum notitia solum probabili revelationis, ut patet ex propos. 21. ab Innoc. XI. damnata. Hinc infidelis vel haereticus non potest quidem credere, ut oportet, quamdiu sua secta ipsi videtur probabilis, vel probabilius, tenetur tamen in veram fidem inquirere, et a Deo lumen petere, alioquin non excusatibus ab infidelitate, ut iterum patet ex propos. ab Innoc. XI. damnata. Vide n. 106.

349. *Prout hoc praeceptum est affirmativum, non quidem obligat pro omni tempore, sed ad hoc, ut saepe eliciamus actum fidei circa praecipua mysteria.* Dixi, saepe, ut patet ex damnata ab Innoc. XI. 65. item ex 17.

ab eodem damnata. *Ratio* est, quia Christianus non potest christiane vivere, et tendere ad Deum, nisi frequenter per actus fidei animum erigat ad Deum. Porro etsi certo statui non possit, quoties obligemur ad actus fidei, sed in genere sufficiat saepius, ac toties elicere illos, quoties opus est ad hoc, ut quis dicatur continuo christiane vivere, et habitualiter scire mysteria credenda, ut ait *Lugo*; communiter tamen tempus, quo per se, ac directe obligat praeceptum fidei, assignatur 1. quamprimum alicui, qui vel numquam habuit fidem, vel eam iterum amisit, fidei mysteria ad credendum sufficienter proposita sunt, talis non debet longiorem moram trahere, qm in iis assentiatur. *Laym.* L. 2. t. 1. c. 10. a. 2. cum *Valentia*, *Azor*, *Sanch.* *Ratio* est, tum quia hoc exigit reverentia divinae auctoritati debita, tum quia homo viator naturali ac divino jure tenetur tendere ad propositum sibi finem ultimum, quod fieri nequit sine actu fidei, tum quia ad justificationem ejusmodi hominis requiritur fides actualis. Pueri tenentur elicere fidem, quando usum rationis adepti sunt, et sufficienter apprehendunt, quod credere mysteria fidei sit res necessaria ad salutem. *Hersig* p. 1. n. 39. Hinc parentibus gravis incumbit obligatio per se vel per alios mature illos instruendi in rebus fidei. *Laym.* cum *Sanch.* ait, excusari plerumque pueros a praecetti hujus transgressione, quia saepe contingit, ut ii vel non satis penetrant credendi obligationem, vel ipsis non proponant fidei mysteria tanquam divinitus revelata. Dixi supra, *quamprimum*, quod moraliter sumendum est, mora enim culpabilis aestimanda est judicio prudentum ex circumstantiis. 2. Quando urget vehementer tentatio contra fidem, si aliter vinci non posse videatur, et hoc maxime tenet in articulo mortis, dum molestiores daemonis tentationes ingruunt. Addit *Sanch.* quod scrupulosi tentati satisfaciant mentem avertendo ad alia objecta, vel ad quoslibet pios affectus. 3. Quando facienda est professio fidei externa ex pracepto, alias enim mentiretur, si quis diceret, se aliquid credere, quod interius non crederet. 4. Denique indirecte hoc praeceptum obligat, quando aliud praeceptum urget ad elicendos actus spei, et charitatis, religionis, poenitentiae, quando gratia amissa recuperanda est etc.; monet tamen *Sanch.* L. 2. mor. c. 1. n. 3. quod tunc sufficiat actus implicitus vel virtualis fidei.

350. *Princ. V. Praeceptum externae fidei confessionis, prout est negativum*, prohibet, ne quis verbo, facto, aliove signo in ullo casu aut periculo, etiam ad evitandam mortem, veram fidem neget, aut falsam profiteatur. Est comm. Cath. *Prob.* ex verbis Christi Matth. 10. v. 37. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est.* Teste *Baronio* ad annum 154. in Conc. Rom. damnata est sequens propositio: *Licetum est exterius negare fidem instante persecutione, et sufficit in animo suo interius retinere.* Porro is *directe* vel *expresse* negat fidem, qui negat claris verbis vel signis fidei articulum, vel approbat errorem contrarium; *indirecte* autem et *interpretative*, qui de fide sua quaesitus ab auctoritate publica tacet, vel verbo, signo, aut facto aliam religionem profitetur. Si quis tamen interrogatus etiam a publica auctoritate, sed loco responsi extraheret rosarium, aut crucifixum oscularetur, haec taciturnitas non esset signum erubescientiae aut negationis fidei, sed virtualis confessio, ut ait *Carden.*

351. *Licetum tamen est hic et nunc justa de causa dissimulare vel tacere fidem et religionem veram, nunquam autem licetum est simulare falsam.* Hinc praeceptum fidei, ut est affirmativum, obligat profiteri fidem externe etiam cum periculo vitae, quando id exigit honor Dei, propria vel proximi salus. *S. Th.* 2. 2. q. 3. a. 2. *Prob.* 1. ex verbis Christi Matth. 10. *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo.*

Item *Luc.* 9. v. 26. *Qui me erubuerit, et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Confirm.* ex damnata ab *Innoc. XI.* 18. *Dixi, quando id exigit honor Dei* etc. Quod tunc contingit, quando ex taciturnitate censeretur quis veram fidem negare, aut eam falsam reputare; item si Deus inde blasphemaretur aut vera fides ignominia afficeretur. Proximi salus exigit professionem fidei, si ex taciturnitate alii averterentur a vera fide, aut versarentur propter scandalum in periculo deficiendi ab ea. Vide propos. 18. ab *Innoc. XI.* damn., in qua recte additur *to per se.* Si enim tale silentium propter aliquas circumstantias non esset signum negationis fidei, neque erubescientiae illam profitendi, neque esset aliis scandalo, quo averterentur alii a fide, tunc non esset graviter peccaminosum. *Dixi 2. Licitum esse hic et nunc dissimulare fidem*, scil. talibus signis, quae ex se sunt indifferentia, non vero illis, quae ad profitendam falsam religionem instituta sunt. *Reiffenst.* in *Theol. Mor.* t. 4. dist. 2. n. 47. *Ratio* est, quia honor Dei, et salus propria ac proximi non semper exigit confessionem fidei, sed econtra quandoque exigit prudentem et de se honestam dissimulationem, occultationem, aut etiam fugam, ut nos docent exempla *S. Pauli*, *S. Athanasii* et aliorum; quando autem censeatur aliquis tantum occultare sive dissimulare veram fidem, aut econtra simulare ac profiteri falsam, non tantum ex re ipsa, sed frequenter ex circumstantiis decidendum est.

CASUS I.

Antonius amans librorum, incidit in quaestionem, quando urgeat praeceptum fidei. Advertit AA. valde variare in determinando tempore hujus obligationis, ab aliis assignari cum Sanch. tempus unius anni; ab aliis statui festa solemniora, quibus eliciendus sit actus fidei circa mysteria tunc celebrari solita: ab aliis defendi singulis diebus dominicis urgere obligationem fidei. Unde anxius se accusat, quod non satisficerit praecetto fidei, rogatque modum eliciendi actum fidei.

352. Q. I. An vere non satisficerit Antonius praecetto fidei, quod praedictis temporibus non elicuerit actum fidei. Respondet *Reiffenst.* l. c. n. 35. certum quidem esse, quod fideles teneantur saepius elicere in vita actus fidei, nihilominus ipsis ob hoc non debere redi anxiis, quasi non semper satisfecissent; quia practice censentur satisfacere huic obligationi per actus fidei, qui concurrunt in exercitio aliorum bonorum operum: frequentissimi enim sunt inter fideles actus spei per recitationem orationis Dominicae, fidei per recitationem symboli Apostolici, charitatis Dei per usum Sacramentorum praesertim Poenitentiae et Eucharistiae, auditionem Missae; haec enim sine formali, vel virtuali fide fieri non possunt. Porro etsi mens Ecclesiae sit, ut fideles mysteria fidei in festis per annum celebrari solitis pie recolant per fidem, nullibi tamen definit, illum peccare mortaliter, qui forte aliquo festo negligit elicere actum fidei; ac proinde si Antonius saltem saepius elicuerit fidem, et continuo christiane vivere contenderit, praecetto fidei satisfecisse censendus est.

353. Q. II. Quomodo actus fidei formalis eliciendus sit. R. I. In genere hoc vel simili modo: *Credo quidquid Deus revelavit, quia ipse est aeterna veritas, quae nec falli, nec fallere potest: vel: Credo quidquid credit Ecclesia Catholica, quia Deus infallibilis veritas illud revelavit.* Eodem modo de singulis articulis, v. g. *Credo unum esse Deum, et Trinum in Personis: Credo, Filium Dei propter nostram salutem esse incarnatum, crucifixum etc.*, quia Deus aeterna veritas, quae nec falli, nec fallere potest, ita revelavit. Rudioribus suadendum, ut recitantes symbolum